

วช.นค. ๖-๐๑๐

การศึกษาเปรียบเทียบนิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาท
กับโมกษะศาสนาฮินดู
A COMPARATIVE STUDY OF NIBBANA IN THERAVADA BUDDHISM AND
MOKSHA IN HINDUISM

นายเจษฎา มุลยาพอ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบนิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับโมกษะในศาสนาฮินดู

ผู้วิจัย นายเจษฎา มุลยาพอ

ปีที่วิจัย ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย นี้เพื่อศึกษานิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับโมกษะในศาสนาฮินดู และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบนิพพานและโมกษะทั้งสองศาสนานั้น โดยการวิเคราะห์เนื้อหา นิพพานและโมกษะโดยละเอียด แล้วนำเอาหลักคำสอนเหล่านั้นมาเปรียบเทียบเพื่อทราบว่า มีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

จากการศึกษาครั้งนี้ได้พบว่า พระพุทธศาสนากับศาสนาฮินดูเห็นพ้องกันว่า นิพพานและโมกษะ คือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด เป็นจุดหมายปลายทางกันสูงสุดแห่งชีวิตของมนุษย์ และสามารถบรรลุได้ในชาตินี้ และชาติต่อไป แต่ที่ชนะการหลุดพ้นในทัศนะของศาสนาทั้งสอง นั้นแตกต่างกัน

ในโมกษะหรือนิพพานในพระพุทธศาสนา มีได้สอดแสดงให้เห็นถึงลักษณะต่อไปนี้

๑. ชิวาตมันไปรวมอยู่กับวิญญานสากล หรือไปรวมอยู่กับพระพรหม หรือแยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยว ตามที่ยอมรับกันในศาสนาฮินดู ณ จุดนี้เองที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะแห่งการดับทุกข์ทั้งปวง คือ พระพุทธศาสนามีลักษณะเด่นหรือแตกต่างจากศาสนาฮินดู

๒. โมกษะในคัมภีร์ศาสนาฮินดู แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ เทวันมุกติและวิเทหมุกติ ในพระพุทธศาสนาก็นิพพานออกเป็น ๒ คือ สอุปาทิเสสนิพพานและอนุปาทิเสสนิพพาน ประเภทแรกมีลักษณะคล้ายคลึงกับเทวันมุกติของศาสนาฮินดู ประเภทที่ ๒ คล้ายกับวิเทหมุกติ แท้ที่จริงพระนิพพานในพระพุทธศาสนาไม่มีสองหรือสาม มีเพียงอย่างเดียวที่จำแนกออกเป็นสองประเภทเท่านั้น คือ จำแนกตามผู้ที่ได้บรรลุนิพพาน

๓. ในคัมภีร์ศาสนาฮินดู ได้แนะแนวทางเข้าถึงโมกษะ โดยฝึกโยคะ ๔ อย่าง อย่างใดอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ฤษะ โยคะ ญาณ โยคะ เป็นต้น ส่วนในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้แนะนำแนวทางให้เข้าถึงพระนิพพานด้วยการดำเนินตามมรรคมี ๘ อันมีสัมมาทิฎฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ เป็นต้น

๔. ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญปัญญาว่า เป็นสิ่งสูงสุด เหมือนอุปนิษัท แต่ต้องดำเนินเคียงคู่ไปกับความดี จึงจะสำเร็จประโยชน์ในการสร้างสรรค์ให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ทางวิญญูญาณแจ้งขั้นสุดท้าย คือ วิมุตติ-นิพพาน การตรัสรู้ธรรมก็ตี การบรรลุพระนิพพานก็ตี หรือ การหลุดพ้นจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ก็ตี ต้องอาศัยปัญญาเป็นเครื่องมือ อันสำคัญที่สุด

โมกษะเป็นคำสอนที่สูงสุดของศาสนาฮินดู ชาวฮินดูถือว่าเป็นยอดปรารถนา ของมนุษย์หรือ เป็นคุณค่าอันสูงสุดแห่งชีวิตของมนุษย์ ไม่มีอะไรที่สูงไปกว่านี้อีก ในขณะเดียวกัน พระพุทธศาสนาก็ถือว่า ยอดปรารถนา หรือ คุณค่าสูงสุดแห่งชีวิตของมนุษย์ก็คือ วิมุตติ-นิพพาน อันเป็นยอดคำสอน ของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่สูงที่สุด ไม่มีอะไรยิ่งกว่านั้นอีกแล้ว